

Gener. Kaardsoth.

*Dette er en bok om som jeg
menke „Folk og land“ kunne hatt
mer „historie“ i de enkelte*

HISTORIE *J. Åpang* 1993

104768

Kapitulasjonsavtalen av 10. juni 1940.

AV ANTON OLSTAD

General Otto Ruge skrev den 3. mai 1940 et notat beregnet på regjeringen. Punktet "Konklusjon" lyder slik: *Jeg har i dette PM bygget mine betraktninger over den militære situasjon på alliert hjelp i Nord-Norge. Kan vi ikke gjøre regning med effektiv alliert hjelp i Nord-Norge, vil de trekke seg ut av affærene der som de gjorde i Romsdalen og etter de meddelelser jeg har fått - sannsynligvis vil gjøre det i Trøndelag - står vi militært sett maktesløse overfor Tyskland. Landets skjebne vil da bli avgjort utenfor Norge og uten at vi selv får anledning til å være med ved avgjørelsen.* (Alle understrekninger er artikkelforfatterens).

Britene oppgav Trøndelag. Om kvelden 2. mai mottok oberst Getz, sjef for 5. Brigade, brev fra den britiske og franske sjef, om at de beklaget å måtte trekke seg ut av området. Hærens overkommando med general Ruge var da under forflytning nordover fra Åndalsnes med et britisk marinefartøy. Den 3. mai gav oberst Getz, som øverstkommanderende i Trøndelag, underretning om at han hadde bedt *den tyske overledelse* om at det burde innføres våpenhvile. Våpenhvilen ble avtalt på Asp neste dag, og i brigadeordre 5. mai ble de nødvendige ordrer for våpenhvilen gitt. Den 18. mai ble det fra tysk hold opplyst at den norske regjering skulle ha rettet en oppfordring til unge menn i Syd-Norge om å søke til Nord-Norge

for å fortsette kampen der. Dette førte til at hjemsendelsen av personell fra oberst Getz' avdelinger ble stanset.

De allierte oppgir Norge

General Ruges bok "Felttoget" fortelles at han fikk vite - *det må ha vært 2. juni* - i enerom med oberst Pollock at det øverste krigsråd hadde bestemt seg for å oppgi Nord-Norge. Pollock lovet å se om beslutningen kunne tillempes situasjonen slik at landet nord for Narvik kunne holdes med norske styrker, men gav Ruge lite håp. Meddelelsen var hemmelig. Ruge skriver videre: *Ut fra disse betraktninger var det så min hensikt å overbevise Regjeringen om at vi burde fortsette å være krigførende.* Men han innser at uten jagerfly og luftvern var det meningsløst å fortsette en strid om Troms og Finnmark.

Da Kohts forhandlinger med svenskene om hjelp til å etablere en demarkasjonslinje mellom tyske og norske tropper sør for Narvik, gikk opp i røk, og britiske og franske styrker trakk seg ut, var håpet ute. Narvik var riktignok erobret tilbake, men havnen og utlastingsområdet var en ruinhaug.

Nygaardsvold ønsket en konferanse med Sir Cecil Dormer om situasjonen, sammen med bl.a. Hambro, Koht og Ljungberg, 30. mai. Den ble ifølge Nygaardsvolds

HISTORIE

"Norge i krig" meget het. Nygaardsvold ville ha en større konferanse med britiske og franske sjef, kommanderende general Ruge, kommanderende admiral Diesen, general Fleischer, stortingsrepresentant Hambro og regjeringen. Hvis han ikke fikk det, ville han *i morgen den dag gå til Kongen og be om at det ble opptatt fredsforhandlinger mellom Norge og Tyskland.* Lordag 1. juni meddelte Sir Cecil Dormer utenriksminister Koht at det øverste krigsråd på grunn av situasjonen på Vestfronten hadde besluttet å oppgi kampene i Norge. Nygaardsvold bitterhet kommer sterkt til uttrykk: *Vi hadde et lite land. De hadde tatt våre skip. Og så hadde de ikke mer bruk for Norge.* -

Kongen og regjeringen flykter

Regjeringskonferansene 3. juni synes å ha vært avgjørende. Regjeringen hadde fått melding om at "Devonshire", som de skulle være med til England, ville gå fra Tromsø kl. 1900, 7. juni. Regjeringen besluttet, skriver Nygaardsvold, *å motta Englands tilbud om å reise til England.* Det var sterkt tilrådd av general Ruge og stortingspresident Hambro. I sitt foredrag i statsråd 7. juni begrunnet Nygaardsvold reisen slik: *Vi mener at en slik flytning vil være av den største betydning for framtiden, for så lenge Kongen og Regjeringen fortsetter sin virksomhet i et fritt land, så lenge vil det være vanskelig for fienden å kunne etablere en lovlig regjering i Norge.* -

En proklamasjon av 7. juni, undertegnet av Kongen og parafert av Nygaardsvold, heter det bl.a.: *Forsvarets overkommando har rådd Kongen og Regjeringen til foreløpig å oppgi kampen innenlands...Men de oppgir ikke kampen for å gjenvinne Norges selvstendighet. Tvert imot - de vil holde frem med den utenfor landets grenser.* -

Ruges "Felttoget" heter det at da Ruge kom til regjeringskonferansen i Tromsø, var det besluttet at alt av marinens materiell som var sjøgående, skulle følge med Kongen og

Regjeringen over til England, og det var meningen å fortsette med den organisering av nye flyvådelinger og tropper i England som vi allerede hadde startet. Det var kanskje litt eiendommelig i en slik situasjon at general Ruge etter at han hadde fått ordre, likevel ikke ble med til England. Generalstabssjefen ba Ruge om ikke å reise. Han trodde det ville være uheldig. Det heter ... *han var redd for at hærens og folkets moral ville få en knekk hvis jeg forsvant i denne krisesituasjonen.* Det endte med at general Fleischer ble beordret i stedet. I følge det notat Fleischer skrev fra konferansen som han og hans stabssjef hadde med utenriksminister Koht og forsvarsminister Ljungberg i Tromsø 5. juni, var Fleischer imot å kapitulere. Han sier i notatet som han sendte gjenpart av til Koht, at han frarådet at Hærens øverstkommanderende skulle søke forbindelse med tyskerne. En bedre løsning var å understreke at motstand var frafalt ved å dimmitere avdelingene eller sende dem unna. Den 6. juni gav derfor 6. Divisjon ordre om divisjonens dimmitering. I løpet av 8.-10. juni skulle avdelingene med ettertrygd trekke seg ut, på nærmere oppgitte steder samle sammen og lagre alle våpen og deretter dimmitere befal og mannskaper. Alta Bataljon skulle sendes sjøveien fra Grovfjord.

I et skriv av 4. juni til Kongen (skrevet kom bare til regjeringen) anbefaler Fleischer *at den Kongelige Regjering innleder forhandlinger om våbenstilstand og fred.* Samtidig advarer han innstendig den lovlige regjering mot å reise. I så fall vil en ny regjering bli fremtvunget av nødvendigheten. Det kan være Fleischers stabssjef som har laget skrivelsen, for neste dag ba Fleischer utenriksminister og forsvarsminister om at brevet ikke måtte komme til Kongen. Men til tross for at skrivelsen var kjent for iallefall en del av regjeringsmedlemmene, fikk Fleischer anmodning om om å følge med ut av landet som regjeringens militære rådgiver.

Betegnelser som militær sjef eller norsk øverstkommanderende kan ikke sees å ha vært brukt. Nygaardsvold skriver: *General*

Ruge argumenterte på et punkt... Det var en mening at vi dro til England for å bygge opp en norsk regjering som vi kunne hjelpe til med å klare. -

Ruge ventet med å reise til England for å treffe medmenn, Konge og regjering i landet. Avreisen skjedde 7. juni. Koht, som var med, fikk om hjelp til demans. 8. juni. Da reiste også Ruge, mens det ikke var klart om det var tant og frue. Diesen avgjorde dette. Ruge kjente til noe utskrift om at Fleischer kunne bli med. Fleischer er meget viktig, da ble behandlet av regjeringen. Admiralens datter var med. Denne behøver militære rådgi- at rådgi- ved et tidspunkt. Fleischer fikk varsel og ikke hatt tid til planlegging. Nygaardsvold Bare utenfor landet. Tyskernes press.

Forberedelse til kap

Da regjeringen fantes ved det London en militær norsk militært kommando ble Fleischer som sjef. Ruge var slutt, var det tærmissjon under ge på fortsatt kamp i skriver i "Etterlatte Norge var oppgitt militær natur, som regjeringens ledelse

HISTORIE

England, og det var
den organisering
tropper i England
riktet. Det var kanskje
ik situasjon at gene-
de fått ordre, likevel

Generalstabssjefen
Han trodde det vil-
ter ... han var redd
s moral ville få en
denne kritesituasjo-
enera. Fleischer ble
det så at Fleischer
som han og hans
enriksminister Koht
ghberg i Tromsø 5.
kapitla. e. Han sier
gjenp av til Koht,
s overstkommande-
lelse med tyskerne.
understreke at mot-
mitere avdelingene
n 6. juni gav derfor
visjonens dimmite-
skulle avdelingene
og ut, på nærmere
nmen og lagre alle
ere befal og mann-
le sendes sjøveien

ongen (skrevet kom
befaler Fleischer at
innleder forhand-
og fred. Samtidig
en lov : regjering
en ny gjering bli
igheten. Det kan
om har laget skri-
Fleischer utenriks-
ter e at brevet
gen. Men til tross
for iallefall en del
e, fikk Fleischer
med ut av landet
idgiver.

r sjef eller norsk
kan ikke sees å
l skriver: General

Ruge argumenterte ut fra et militært syns-
punkt... Det var derfor av den største betyd-
ning at vi dro til England og der forsøkte å
bygge opp en norsk hær, flåte og flyvåpen, så
vi kunne hjelpe til å fri Norge ut av tyskernes
klør. -

Ruge ventet med å søke kontakt med fien-
den for å treffe avtale inntil briter, fransk-
menn, Konge og Regjering var vel ute av
landet. Avreisen skjedde etter planen den 7.
juni. Koht, som ventet på mulig svensk svar
om hjelp til demarkasjonslinje, ble igjen til 8.
juni. Da reiste også general Fleischer og frue,
mens det ikke var plass til generalens adju-
tant og frue. Kommanderende admiral
Diesen avgjorde det, og Koht sa at han ikke
kjente til noe utsagn fra forsvarsministeren
om at Fleischer kunne ta med sin adjutant.
Fleischer er meget bitter over den måten han
da ble behandlet på. Det var plass bl.a. til
admiralens datter som var en av Kohts sekre-
tærer. Denne behandlingen av regjeringens
militære rådgiver tyder mer på flukt enn på
at rådgiveren hadde noen viktig rolle på det
tidspunkt. Fleischer hadde fått meget kort
varsel og ikke hatt tid til verken analyse eller
planlegging. Nygaardsvold kaller det flukt.
Bare utenfor landet kunne regjeringen unngå
tyskernes press.

Forberedelser til kapulasjon

Da regjeringen 10. juni kom til England,
fantas ved den norske legasjonen i
London en militærmisjon, men ikke noe
norsk militært kommandoledd. Hærens over-
kommando ble opprettet med general
Fleischer som sjef. Etter at kampene i sørnor-
ge var slutt, var det organisert en norsk mili-
tærmisjon under general Steffens, med tanke
på fortsatt kamp i Norge. General Fleischer
skriver i "Etterlatte papirer": *Efterat striden i
Norge var oppgitt måtte det foretas en ny vur-
dering for å ha grunnlag for det arbeide av
militær natur, som skulle settes i gang under
regjeringens ledelse i Storbritannia.*

Fleischer mente at personell som ikke hør-
te til handelsflåten måtte kalles inn til
militærtjeneste. En undlatelse av dette ville
skade oss i våre alliertes øyne, skriver han, og
videre at Å få regjeringens godkjennelse på
dette princip tok imidlertid meget lang tid...

Samtidig med Kongens proklamasjon 7.
juni gav også general Ruge en proklama-
sjon. I den heter det bl.a.: *Men krigen fortset-
ter på alle fronter,- nordmenn er med i stri-
den der.* Dette siste er i enkelte fremstillinger
blitt til at Norge er med i striden der, og had-
de en viss betydning i rettsoppgjøret etter
krigen. Den 8. juni 1940 sendte Ruge følgen-
de telegram til den tyske overkommando i
Norge, via den norske og den tyske legasjon
i Stockholm: *Der König und die Regierung
haben das land verlassen und haben mir
Befehl gegeben die Feindlichkeiten einzustel-
len. Benachrichtigen Sie heute 20 Uhr die
Deutsche Gesandtschaft Stockholm, das ich
Befehl erhalten habe die Feindlichkeiten ein-
zustellen und wünsche mit der Deutschen
OKW in Oslo in Verbindung kommen zwecks
Verhandlungen. (Kongen og regjeringen har
forlatt landet, og har gitt meg ordre om å
stanse alle fiendlige handlinger. Underrett
den tyske sendemann i Stockholm kl. 20 i
aften, at jeg har gitt ordre om å stanse alle
fiendlige handlinger, og ønsker å komme i
kontakt med den tyske overkommando i Oslo
for å forhandle.)*

Regjeringen hadde gitt ham ordre om å
innstille kamphandlingene, en ordre uten
forbehold om forberedelser utenfor Norge.
General Ruge gikk selv i krigsfangenskap,
men gav sine offiserer det råd å avgi æresord
for å slippe krigsfangenskap. Det ble tilfeldig
krevet og tilfeldig gitt.

Kapulasjonsavtalen

Ruge sendte oberstløytnant Roscher
Nielsen til hovedforhandlingene. Den
tyske militære sjef, general Falkenhorst, had-
de selv ment møte, men siden general Ruge
lot seg representere med en av sine stabsof-
fiserer, sendte han sin stabssjef oberst
Buschenhagen. Det var den tyske kontrakt-

HISTORIE

part i egenskap av seierherre, som dikterte og formulerte betingelsene. Der hvor det måtte være tvil, skulle den tyske utgaven av kapulasjonsavtalen gjelde. Den ble undertegnet 10. juni 1940. I § 1 står hovedbestemmelsen: *Die gesamten norwegischen Streitkräfte legen die Waffen nieder und werden sie für die Dauer des Krieges nie wieder gegen Deutschland und dessen Verbündeten ergreifen. (Samtlige norske stridskrefter legger ned sine våpen og vil ikke bruke disse mot Tyskland eller dets forbundsfeller så lenge krigen varer.)*

Enkelte gjengivelser er *gesamten=samtlige* blitt til *samlede*, som kan gjøre det mulig å forstå avtalen slik at den bare gjaldt den "samlede" 6. Divisjon, og ikke Norges samtlige/alle stridskrefter. Det er i ordlyden ikke tatt noe forbehold om at avtalen bare skulle gjelde i selve Norge.

I sine erindringer "Tappestrek" nevner heller ikke Roscher Nielsen noe slikt forbehold. Han fikk oppdraget muntlig av Ruge, som understreket ett punkt, nemlig å sette alt inn på å få tyskerne til ikke å kreve at norske offiserer måtte velge mellom krigsfangenskap eller å avgi æresord på ikke å fortsette kampen mot tyskerne.

Opphevet kapulasjonsavtalen krigstilstanden? Var det etter kapulasjonsavtalen ikke lenger krig mellom Tyskland og Norge? I rettsoppgjøret etter krigen ble det hevdet. Den tyske hovedforhandler, oberst Buschenhagen, som utformet 10. juni-avtalen, sier bl.a.: *Ved denne forhandling ventet den tyske overkommando at de norske forhandlerne ville legge avgjørende vekt på at trass i innstillingen av kampene på norsk territorium vedvarte krigen mellom Tyskland og Norge. I den retning talte den omstendighet at norske sjø- og luftstridskrefter hadde forlatt Norge sammen med de allierte. Denne formodning ble uttalt i en melding fra den tyske overkommando i Norge til Oberkommando der Wehrmacht 10. juni 1940 om morgenen.*

Noen slik innvending eller noe slikt forbehold kom ikke fra den norske forhandler. Buschenhagen skriver videre: *Mot ordlyden samtlige norske stridskrefter reiste oberstløytnant Roscher Nielsen ingen innvendinger. Han krevet heller ikke, trass i proklamasjonen til kong Haakon ved hans avreise til England om at han ville føre krigen videre utenfor landegrensene, at det bak "die Streitkräfte" ble tilføyet innskrenkningen "i Norge". Like lite krevde han unntagelse for eventuelle norske frivillige enheter i England.* Buschenhagen er ikke i tvil om at kapulasjonsavtalen var en klar folkerettslig forpliktelse for *samtlige* norske stridskrefter til å nedlegge våpnene, og ikke ta dem opp igjen i krigen som pågikk. I norsk omtale av avtalen av 10. juni 1940 brukes betegnelsen kapulasjon. Å kapitulere er å gi opp, og gi fra seg alle våpen og militære installasjoner. I IV Haagkonvensjon, kapittel V, er våpenstillstand definert som en gjensidig overenskomst om å avbryte krigsoperasjonene i et bestemt eller ikke bestemt tidsrom. Avtalen av 10. juni gjaldt for *die Dauer des Krieges*. Kapulasjonsavtale må være den korrekte betegnelse. Det sier seg selv at man ikke kan føre krig når man har kapitulert.

Forholdet til Storbritannia

Kom avtalen om å legge ned våpnene til syne på noen annen måte under krigen i forholdet mellom Norge og Storbritannia? Ruge omtaler i sin beretning Storbritannia og Frankrike som våre allierte. Koht var en nøytralitetens mann. I "For fred og fridom" har han bl.a. skrevet: *Sia har den norske regjeringa haldi fast på det standpunktet at ho ikkje ville ha nokon politisk sambandsavtale med nokon framand stat.* I et PM fra Kohts utenriksdepartement 11. september 1940, fremholdes at Norge ikke har noen allianse med Storbritannia. I et brev av 21. juli 1945 til Justisdepartementet opplyser Trygve Lie at det ikke ble inngått noen allianseavtale mellom på den ene siden Storbritannia og Frankrike, og på den andre siden Norge. I Susqehanna Universities Studies, (Vol. VI no. 3), heter det: *Norway never joined the Allies de jure, and she was thus not represented on*

the Allied High C

Fleischer forte at den første verving av norske ne... Ut på høst avgivelse av folk innledet med en sende inn oppga av et forslag, fren litet, om at alle tjeneste. Dette vir hold dersom Sto vært allierte. Stor Under opprettelse stod helt under b tene med på at be norske merker. Måløyraidene var ner. Trygve Lie ildlinjen" om den raid mot Lofoten forhånd forklart F på sildeoljefabrikk ble utelukkende eget fettbehov. A Lies heftige protes nå hadde britene protester - gått til d

Og han fortsett sendte sin flo å gi statsministere detaljer om raide Det skulle han ikke trykk av å være b som var oppnådd med sin skildring tale som ikke etter mente ... de [britene] slukøret og

Og videre: Vi frem for oss var det utført uten rådfor sentanter for den ble meget beh Churchill.

HISTORIE

eller noe slikt for den norske forsvarer videre: *Mot de stridskrefter reiste seg ingen innvenning, trass i proklamasjonen ved hans ankomst til Norge før krigen videre at det bak "die innse i kningen" i han unntagelse for enbeter i England. Tvil om at kapitulasjonen til å ta dem opp igjen norsk omtale av avtales betegnelse er å gi opp, og gi militære installasjoner. I middel V, er våpenstillstand, gjensidig overenskomstoperasjonene i et tidsrom. Avtalen i *Dauer des Krieges*. være den korrekte selv at man ikke kan kapitulert.*

Storbritannia

egge ned våpnene til en måte under krigen i Storbritannia? Storbritannia og Norge. Kant var en nøytralitet og fred og fridom" har den norske regjering star "punktet at britisk sambandsavtale. I et PM fra Kohts 1. september 1940, har noen alliansebrev av 21. juli 1945 opplyser Trygve Lie at en allianseavtale mellom Storbritannia og andre siden Norge. I Studies, (Vol. VI no. never joined the Allies us not represented on

the Allied High Command...

Fleischer forteller i sine "Efterlatte papirer" at den første uoverensstemmelsen gjaldt verving av norske sjøfolk til den britiske marine... Ut på høsten 1940 kom nye krav om avgivelse av folk fra hæravdelingen. De ble innledet med en anmodning fra F.D. om å sende inn oppgave over alle sjøfolk - og fulgt av et forslag, fremsatt fra det britiske admiralitet, om at alle disse måtte avgis til marine-tjeneste. Dette virker ikke som et korrekt forhold dersom Storbritannia og Norge hadde vært allierte. Storbritannias behov gikk først. Under opprettelsen av Kompani Linge, som stod helt under britisk kommando, gikk britene med på at befal og mannskap fikk bære norske merker. Men Svolvær - og Måløyraidene var britiske militære operasjoner. Trygve Lie forteller i "Med England i ildlinjen" om den norske reaksjon på britiske raid mot Lofoten og Måløy. Han hadde på forhånd forklart Foreign Office at angrepet på sildeoljefabrikken var en feil; sildeoljen ble utelukkende brukt til å dekke Norges eget fettbehov. Allikevel gikk raidene tross Lies heftige protester. Trygve Lie skriver: *Og nå hadde britene igjen - på tross av to norske protester - gått til aksjon.*

Og han fortsetter: *Lord Louis Mountbatten sendte sin flaggkaptein og adjutant for å gi statsministeren personlig en rapport med detaljer om raidet på Vågsøy og på Måløy. Det skulle han ikke ha gjort. Britene gav inntrykk av å være begeistret over de resultater som var oppnådd; men da de var ferdige med sin skildring, holdt statsministeren en tale som ikke etterlot noen tvil om hva han mente ... de [britene] forlot Kingston House slukøret og en smule fornærmet.*

Og videre: *Vi frembevet flere ganger det som for oss var det vesentlige, at raidene var utført uten rådføring med ansvarlige representanter for den norske regjering, men dette ble meget behendig snakket bort av Churchill.*

Norges kapitulasjon

forskjellig fra andre lands?

Er det noen tegn på at de allierte stormakene ikke så på staten Norge som krigførende etter 10. juni 1940? De land som tyskerne hadde slått hadde alle undertegnet kapitulasjonsavtaler. Frankrike også, da landet ble delt i et okkupert Frankrike og et Vichy-Frankrike. På Jaltakonferansen i februar 1945 fikk Churchill igjenom at Frankrike skulle regnes som en av seierherrene. I "The Memoirs of Lord Ismay" forklart slik: *... and it was further agreed that France should also have a Zone of Occupation in Germany, and be a member of the Control Commission.* Frankrike ble altså, til tross for kapitulasjonsavtalen av august 1940, sett på som krigførende ved de Gaulles frie, franske styrker. Var Norges situasjon, etter kapitulasjonsavtalen, folkerettslig anderledes enn Frankrikes etter den franske kapitulasjonen?

Har Norges situasjon som *de jure* ikke-alliert, og med kapitulasjonsavtalen av 10. juni 1940, nedfelt seg i faktiske hendelser? Den 16. mai 1944 undertegnet Storbritannia, USA og Sovjetunionen avtaler om siviladministrasjon og jurisdiksjon i norske områder befridd av allierte styrker. Av dem fremgår det at den allierte sjef i den militære fase utøver høyeste myndighet. Når øverstkommanderende mener at den militære situasjon tillater det, vil den norske regjering bli underrettet slik at den kan overta ansvaret for den sivile administrasjon. Men det må ikke være til hinder for at de allierte kan bruke havner, kommunikasjonslinjer og flyplasser som er nødvendige for å føre krigen til dens endelige avslutning. Norske liason-offiserer vil være tilknyttet den allierte sjef. Det fremgår av avtalene at utenriksminister Trygve Lie har erkjent at den norske regjering er enig i dette. Merkelig nok kan det ikke sees nevnt at kronprins Olav er norsk forsvarssjef, og som således har vært med i planleggingen av hva Storbritannia, USA og Sovjetunionen har blitt enige om.

HISTORIE

Frigjøringen av Norge

Den første norske styrken som ble sendt til den første befrikkede del av Norge, Kirkenesområdet, stod under kommando av Scottish Command, og ble kommandomessig avgitt til den sovjetiske nordarmé. Før oberst Dahls gruppe og 2. Bergkompani ble sendt, var operasjonen klarert med SHAEF. Oberst Dahl representerte i Finnmark også den norske regjering i London. I slutten av oktober 1944 hadde Trygve Lie vært i Moskva for bl.a. å drøfte deltakelse av norske tropper i Finnmark. Uventet, og utenfor vanlig arbeidstid, forela utenriksminister Molotov ham Sovjets ønske om at Bjørnøya burde bli sovjetisk og at Svalbard norsk-sovjetisk felleseie. Russerne forfulgte ikke saken, men det gjorde kanskje ikke samarbeidet bedre.

Plan Apostle fra mars 1945, drøftes svensk deltagelse i det tilfelle tyskerne skulle gjøre motstand i Norge. Man regnet med at Sverige, som på det tidspunkt hadde to mobiliserte divisjoner, og i tillegg kunne sette opp seks, ville bli en verdifull partner. Første mål burde være å ta Oslo, som lettest kunne nåes over land fra Sverige. Planen kan ikke sees drøftet med svenskene, men den strategiske vurdering er interessant.

Fra januar 1945 ble Gruppe I av det norske reservopolitiet i Över-Torneå klargjort for flytting inn i Finnmark. Fra 7. januar ble det med amerikanske fly fra svensk flyplass fløyet inn i Finnmark feltsykehus, et rikspolitikompani og en reservopolitibataljon. Formelt opererte de, som 2. Bergkompani, under oberst Dahl og nordarméens kommando. Det var ikke tvil om hvem som hadde øverste myndighet i landsdelen, tross det gode samarbeidet oberst Dahl hadde med russerne. Alle som kom til Kirkenesområdet måtte finnes med navn og riktig grad på lister som ble forelagt russiske myndigheter. Den 21. desember 1944 mottok Dahl fra nordarméen telegrafisk krav om at to britiske Civil Affairs-offiserer og tre norske offiserer skulle sendes tilbake til England, fordi de ikke stod på de nevnte lister. En av de norske offisere-

ne var den senere ikke ukjente fenrik Thor Heyerdahl. Han var nemlig fort opp som ser-sjant på russernes lister.

Krigens slutt

Man må vel gå ut fra at når norske oppsetninger i Sverige ble kalt polititropper, var det en politisk kamuflasje i et "nøytralt" Sverige, og at det ikke hadde noe med militær utilstrekkelighet eller 10. juniavtalen å gjøre. Etter at tyskerne hadde kapitulert også i Norge, ble den resterende styrke av norske tropper i Sverige overført til Norge. De fleste kom 10. og 11. mai 1945. Dette var på forhånd klarert av Scottish Command. De norske avdelingene i Norge stod formelt under Allied Land Forces in Norway med SHAEF som øverste kommandoled. Med den tyske kapitulasjonen var krigen slutt, og den norske kapitulasjonsavtalen av 10. juni 1940, og norske offiserers æresord, ikke lenger bindende. Den 8. mai mottok man i London general Böhmes erklæring om at han godtok å kapitulere. En gruppe under ledelse av Brigadér Hilton ble straks sendt til Oslo, samtidig som det ble gitt klarsignal til Sverige om at innmarsj kunne begynne. Hiltons gruppe kom med sjøfly til Fornebu om ettermiddagen, og dro etter en kort konferanse i Oslo til Lillehammer og general Böhme. Kapitulasjonsbetingelsene ble levert ham kl. 2200, 8. mai.

Norge var representert i Brigadér Hiltons gruppe med marineoffiseren Per Askim. Den 9. mai sendte general Böhme ut en dagsbefaling om at man hadde måttet bøye seg for fiendens diktat. Det ville vel egentlig tatt seg bedre ut om den tyske kapitulasjon i Norge formelt var skjedd til en norsk representant, helst til den norske forsvarssjef, kronprins Olav. Britiske og amerikanske tropper, Milorgavdelinger, politiavdelinger og reservopolitibataljoner stod, bortsett fra siviladministrasjonen som lå under de norske distriktskommandosjefene, under de fem britiske sonesjefene (Zones Commanders). Man må gå ut i fra at ordningen med allierte og ikke norske sjefer var et hensiktsmessighets-spørsmål. Eller en markeringssak. Det tidli-

gere tyske materielle ikke norsk eien om seieren over tinentet og ikke militært materiale blitt odelagt eller Mange vil ta de ikke ble verdsatt men bare betraktet oppsetninger kontroll og beskj

Her skal ikke kklusjon. Me Fra norsk hold b forpliktelse om il lenge krigen var forholdet som vi tes manglende vi likeverdig, krigf på Norge som k kapitulasjonsavta 1940? Hvorfor ku betraktet som al tyske kapitulasjon ke dato i Norge) sjefen kronprins tant?

HISTORIE

gere tyske materiell ble betraktet som alliert, ikke norsk eiendom. Mange vil synes at selv om seieren over tyskerne var vunnet på kontinentet og ikke i Norge, burde etterlatt tysk militært materiell ha tilfalt Norge, og ikke blitt ødelagt eller transportert ut av landet. Mange vil ta dette som et tegn på at Norge ikke ble verdsatt som likeverdig krigspartner, men bare betraktet som krigsdeltaker i allierte oppsetninger og under alliert kommando, kontroll og beskyttelse.

Her skal ikke forsøkes trukket noen konklusjon. Men to forhold skiller seg ut. Fra norsk hold ble ikke kapitulasjonsavtalens forpliktelse om ikke å gripe til våpen igjen så lenge krigen varte, tatt alvorlig. Det andre forholdet som virker påfallende, er de alliertes manglende vilje til å la Norge opptre som likeverdig, krigførende partner. Så de ikke på Norge som krigførende med våpen etter kapitulasjonsavtalen i Trondheim 10. juni 1940? Hvorfor kunne ikke da - om Norge ble betraktet som alliert og krigførende - den tyske kapitulasjonen 9. mai 1945 (den faktiske dato i Norge) skje til den norske forsvarssjefen kronprins Olav, som alliert representant?